

Vájigás – Gósen földje

Vájigás Hetiszakasz tartalma ויגש

Szakaszunkban – Vájigás (1Mózes 44:18-47:27.) – Jehudá elmondja nagy védőbeszédét, melyben az egyiptomi alkirályt (akiről nem tudja, hogy azonos eltűnt-eladott testvérével, Józseffel) hitszegéssel vádolja, felajánlja, hogy ő maradjon Egyiptomban Benjámint helyett, akinél megtalálták az „ellopott” ezüst serleget. Olyan átérzéssel ecseteli az ősz apa fájalmát, ha kedvenc (tízgyermekes...) „kisfia” nem tér haza – hogy József elérzékenyül, sírva fakad és megismerteti magát testvéreivel. Utána hazaküldi őket minden jóval és azt üzeni apjának, jöjjön Egyiptomba, háza népével egyetemben és legyen a vendége. Ez meg is történik, Jákob „lemegy” Egyiptomba, és a család letelepszik Gósen földjén.

Jehuda odalép József elé, és kérlelni kezdi, engedje szabadon Benjámint, és felajánlkozik, hogy Benjámint helyett rabszolgája lesz az egyiptomi uralkodónak. József, látván a fivérek egymás iránti lojalitását, felfedi előttük kilétét: – Én vagyok József! – jelenti ki. – Él-e még atyám? – 1Mózes 44:18–45:3.

A fivéreket a szégyen és a bűntudat érzése önti el, de József vigasztalja őket. – Nem ti küldtetek engem ide – mondja nekik –, hanem Isten. Minden Felülről lett így rendelve, hogy mi és az egész térség megmeneküljünk az éhhaláltól. József meghívja a testvéreit és atyját, hogy költözzenek az egyiptomi Gósenbe. Sok ajándékot ad a testvéreknek, és még többet Benjáminnak. – 1Mózes 45:3–23.

A fivérek sietnek vissza Kánaánba, hogy megvigyék a hírt. Jákob lemegy Egyiptomba fiaival és azok családjával

– összesen hetvenen –, és 22 év elteltével végre újra találkozhat szeretett fiával. Útban Egyiptom felé isteni ígéretet kap: – Ne félj lemenni Egyiptomba, mert nagy néppé teszlek majd ott. Én lemegyek veled Egyiptomba, és majd fel is hozlak onnan. – 1Mózes 45:24–46:34.

Miután megérkeznek Egyiptomba, elmennek a fáraóhoz, és Jákob megáldja őt. Közben József élelmet és gabonát ad el az éhínség idején, és megveszi érte Egyiptom összes földjét a fáraó számára. A fáraó odaadja József családjának Gósen termékeny földjét, hogy ott telepedjenek le, és Izrael gyermekei gyarapodni kezdenek az egyiptomi száműzetésükben. – 1Mózes 47:1–27.

שבת שלום

Hetiszakasz: Vájigás (ויגש)

Jáákov ősatyánk különleges emberi nagysága miatt szerette jobban **Joszefet** a többi gyermekénél. Ismerjük mindazokat a kalandokat, megpróbáltatásokat és buktatókat, melyekkel **Joszefnek** meg kellett küzdenie. Eladták rabszolgának, majd komoly csábításnak kellett ellenállnia **Potifár** házában, amit sikerrel teljesített. Továbbá, amikor később börtönbe került, sohasem veszítette el hitét **Istenben**, szabadulása után pedig segítséget nyújtott egykori rabtársainak, a főpohárnoknak és a sütőmesternek. Amikor nagy méltóságra emelkedett és megtették alkirálynak, nem feledte, hogy honnan jött és hű maradt **Istenhez** és a **Tórához**, és képes volt a bálványimádó és erkölcstelen birodalom közepén két fiát, **Efájmot** és **Menásét** az **Örökkévalóhoz** és népéhez hű zsidónak nevelni.

Végül pedig elérkezett a legnagyobb próbatétel ideje, amikor fivérei **Egyiptomba** érkeztek. Nem elég, hogy lemondott a bosszúról és az elégtételről, még jót is tett testvéreivel és teljes szívéből megbocsájtott nekik. Sőt, nem egyszer még vigasztalta is őket azzal, hogy végül is helyesen cselekedtek. Az ellene elkövetett vétket jósággal viszonzta, és megmentette testvéreit az éhezéstől. Nehéz emberi ésszel felfogni ezt a viselkedést. Hogyan képes valaki ilyen őszintén megbocsájtást gyakorolni anélkül, hogy akár csak egy kis tüske is maradna a szívében az ellene elkövetett gonoszság miatt? **Joszef**, az igaz ember meghódította az ember számára elérhető legmagasabb erkölcsi magaslatot! Amikor azonban **Jáákov** áldásait olvassuk, melyekkel fiait áldotta meg halála előtt (**a Vájchi hetiszakaszban**), azt látjuk, hogy valamiért Jehudának mondta, hogy belőle származik majd a királyság. „**Nem távozik a jogar Jehudától**” – áll a **Tórában**, és ezt **Rási** úgy magyarázza, hogy ez **Dávidra** és királyi házára utal. „**Amíg el nem jön Siló**” – folytatódik az idézet, ami, szintén **Rási** szerint, a messiás királyságáról beszél.

Ez így egy kissé nehezen érthető. Hát nem maga **Jáákov** ősatyánk nevezte meg **Joszefet** az utódjának és nem ő avatta be minden titokba, melyet **Sém** és **Éver** jesivájában tanult? Ő adta neki a csíkos köntöst is! Továbbá **Joszef** alaposan bebizonyította, hogy nagyon is alkalmas az uralkodásra és kiállta az összes próbát, bármivel is került szembe. Miért történt mégis úgy, hogy az igazság pillanatában, nem sokkal halála előtt, **Jáákov** végül **Joszef** elé helyezte **Jehudát**? Mit látott **Jáákov** ősatyánk **Jehudában**, ami miatt alkalmasabbnak ítélte az uralkodásra, mint **Joszefet**?

A hetiszakasz végén, amikor **Jáákov** az **Egyiptomba** való költözésre készülődik, azt olvassuk, hogy „**maga előtt küldte Jehudát Joszefhez, hogy mutassa az utat Gósenbe**”. **Rási** szerint ez azt jelenti, hogy tanházakat alapított új otthonukban. Azt akarta, hogy mire oda érkeznek, már működő tanházakat találjon **Egyiptomban**. Ez igencsak meglepő fordulat. **Joszef** volt a birodalom alkirálya, ő bocsájtotta családjára rendelkezésére **Gósen** földjét, tehát az lett volna a logikus, ha **Jáákov** egyszerűen megüzeni neki, hogy tanházat szeretne alapítani, amit **Joszef** nyilván örömmel teljesített volna. Egy olyan nagy hatalmú uralkodónak, mint ő, ez csekélység lett volna. Miért kérte meg akkor e feladatra **Jáákov** éppen **Jehudát**, aki senkit sem ismert **Egyiptomban**, nem beszélt a nyelvet, idegen ruhákat hordott és bizonyára közvetítőket kellett fogadnia, hogy teljesíthesse küldetését, nem is beszélve a különböző bérleti szerződésekről? Mindez igen hosszú időt és sok fáradságot vehetett igénybe, miért nem **Joszefre** osztotta hát ezt a feladatot, akinek egy szavába került volna és minden készen áll?

A választ ott keressük, hogy **Jáákov** megértette: az **Egyiptomba** költözésük a száműzetés kezdetét jelenti és a diaszpórában a kormány nem mindig áll a zsidók mellé. Bár akkor még **Joszefnél** volt a hatalom, ám mindez csak ideiglenesen volt így. Hamarosan meg is változott a helyzet, ahogy a történelem során is azt láttuk, hogy a legtöbb esetben a hatalom nem a zsidókat pártolta. Ezért akarta **Jáákov** azt, hogy a tanházat komoly önfeláldozás árán, az árral szemben haladva alapítsák meg.

Jáákov a tiszta zsidóság útját akarta lerakni, mely nem az uralkodó kegyétől függ, aki lehet jó is, de lehet akár ellenséges is a zsidókkal. A zsidóság örökre szól, ezért nem akarta **Joszef** segítségét igénybe venni, hiába kaphatott volna meg tőle mindent, amit kíván. **Akkor még ő volt hatalmon, de mi lesz, ha a következő uralkodó már nem támogatja majd a zsidókat?**

Hetizakasz: Vájigás (ויגש)

Ezért küldte **Jehudát** előre, hogy ő alapítsa meg a tanházakat. **Az azonban még mindig nem világos, hogy miért éppen Jehudára esett a választása?**

A hetizakasz elején azt olvassuk, hogy **Joszef** csak **Binjámint** akarta magánál tartani szolgaként, a többi testvért hazaengedte. „**Akinél megtalálják a serleget, az legyen a szolgám, ti pedig menjetek békével atyátokhoz**” – mondta. Akkor történt, hogy „**odalépett hozzá Jehuda**”. Mindenki más csöndben maradt és hátrább lépett. **Jehuda** volt az, aki ki mert állni az uralkodó ellen, hogy kemény szavakat intézzen hozzá. Azt kérte tőle, hogy „**ne gerjedjen fel haragod**” – ebből látszik, hogy keményen beszélt vele. És mit ajánlott? „**És most, maradjon csak a te szolgád a fiú helyett rabszolgául uramnak, a fiú pedig menjen föl testvéreivel**”. Saját magát ajánlotta szolgának öccse helyett! Ez ám a tökéletes önfeláldozás, hiszen örök rabszolgaságot vállalt volna magára, csak hogy **Binjámin** szabad lehessen!

Jehuda az önfeláldozó zsidó mintaképe volt, mert szembe mert szállni a külvilággal. Egy ilyen ember méltó arra, hogy megalapozza a zsidó népet a száműzetésben. **Joszef** a hatalom képviselője volt és onnan terjesztette a zsidóságot. **Jehuda** pedig hajlandó volt szembe szállni a hatalommal és feláldozta volna magát, hogy megmentsen egy zsidó gyermeket. Az ő feladata a száműzetésben, hogy lerakja a zsidó létezés alapjait. Ő volt az, aki – amikor kiállt **Egyiptom** uralkodója ellen – megmutatta, hogy mi az az önfeláldozás.

És ugyanezt a nagyszerű tulajdonságot találjuk **Jehuda** leszármazottjainál is. Mindannyian ismerjük a történetet, amikor **Izrael** népe a **Vörös-tenger** partján állt, mögöttük pedig ott sorakozott az egyiptomi hadsereg. Mindannyian pánikba estek és **Istenhez** kiáltottak, illetve panaszkodtak **Mózesnek**. Az **Örökkévaló** pedig így szólt prófétájához: „**Beszélj Izrael fiaival és induljanak**”. A tenger azonban akkor még nem nyílt meg. Szükség volt valakire, aki önfeláldozó módon belegázol a vízbe. Csak, amikor már majdnem elnyelték a hullámok, akkor nyílt meg a tenger. **Ki volt ez az ember? Náchson ben Áminádáv, Jehuda** törzséből. Csak neki volt ereje ekkora önfeláldozáshoz. **És honnan merítette az erejét?** Hát a nagyapjától, **Jehudától!**

A későbbi nemzedékekben is találunk ehhez hasonló példákat. A zsidó nép történelmének egyik legnehezebb időszaka az volt, amikor **Saul király** korában a filiszteusok sanyargatták őket. Akkor élt **Góliát**, a híres vitéz, aki így kérkedett: „**Én gyaláztam meg Izrael seregeit**”. **Rási** szerint arra utalt, hogy ő gyilkolta meg **Chofni ben Pinchászt** és ő vitte el a szövetség ladját. „**Adjatok nekem embert, hadd harcoljunk egymással**” – folytatta **Góliát**. Mi volt szavainak következménye? „**S meghallotta Saul meg egész Izrael a filiszteusnak e szavait; arra megrettentek és féltek nagyon**”.

Ekkor jelent meg a színen a fiatal **Dávid**, aki ugyan nem volt a hatalmas **Góliáthoz** mérhető, de nem bírta elviselni, hogy valaki népét és **Istenét** gyalázza, ezért kiállt ellene harcolni. A természet törvényei szerint semmi esélye sem volt a győzelemre, ő azonban nem törődött a természet törvényeivel, és az önfeláldozás mellett döntött. **Honnan volt ehhez ereje? Jehudától**, ősetől. Nem véletlen, hogy maga a messiás is **Jehuda** leszármazottja lesz. Ebből tanuljuk, hogy a messiás eljövételéhez önfeláldozásra van szükség.

Izrael népének van egy másik neve is: a **zsidó nép**. A **zsidó (jehudi)** szó a **Jehudából** ered, mert **Jehuda** törzséből származunk. A mai zsidóság túlnyomó többsége **Jehuda** törzsének leszármazottja, hiszen csak az képes zsidóként fennmaradni, akiben megvan az erő, hogy az árral szemben ússzon. Ez az az érték, amelyet gyermekeinknek is át kell adnunk.

Chaim Shaul Glitzenstein rabbi

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Yehuda Shtauber: A megbocsájtás születése (Vájjigás)

Mi kell ahhoz, hogy valaki „ELŐLÉPJEN”, levonja viselkedése konzekvenciáit, és kész legyen a legsúlyosabb felelősség vállalására is, ezúttal mások érdekében? Hogy megértse, mi zajlik le a másik lelkében, és képes legyen meggyőzni annak ellenére, hogy éppen ellene vétkezett?

A **Tóra** hetiszakaszainak beosztása az első könyv végéhez közeledve a TV-sorozatok dramaturgiáját előlegezi. Mindig a legizgalmasabb pillanatokban szakad félbe a történet elmesélése. A **Vájésev** hetiszakasz akkor ér véget, amikor **József** a börtönben van. A **főpohárnok** pedig, akinek megjövendölte, hogy kiszabadul, az udvarba visszatérve megfélekedzik róla.

A **Mikéc** hetiszakasz végén pedig úgy tűnik, hiába minden, **Benjámín** örökre ottmarad rabszolgaként **Egyiptomban**. **Jehuda** erejéből ekkor még semmi másra nem futja, csak szomorú beletörődésre. **József** az, aki azt mondja, hogy neki és a többieknek nincs miért büntetést kapniuk, csak **Benjámín** kell bűnhődnie.

És ekkor **Jehuda** hirtelen előlép és elmondja élete szónoklatát. Az a **Jehuda**, aki már megtanult bocsánatot kérni és felelősséget vállalni – a **Támárról** szóló betéttörténetben. **József** eladása után beékelődik ugyanis egy történet a szövegbe arról, hogy hogyan viselkedett méltánytalanul egy **Támár** nevű **kánaánita** asszonnyal, egykori menyével, hogyan kellett ezzel szembesülnie és hogyan kért tulajdonképpen bocsánatot tőle. Érthetővé válik, miért kellett ezt a **József-történet** kellős közepén megtudnunk. **Jehuda** felkészült arra, hogy nagyobb bűnével is elszámoljon, élete magaslati pontjára ért, láttuk, hogyan lépeget egyre feljebb.

Yehuda Aryeh Leib Alter, a híres, **Szfát Emetnek** nevezett **hászid rabbi** szerint az előző hetiszakasz végén még passzív **Jehuda**, amikor előlép, közelebb lép **Józsefhez**, egyúttal közelebb lép önmagához is. Megérti, mi történt vele eddigi élettörténete folyamán. Azt, hogy hogy került ide, mi a dolga, lezárja hosszú önismereti folyamatát.

Továbbá nem csak fizikai, de szellemi értelemben is közelebb lép Józsefhez is. Megérti, kivel áll szemben, talán be is azonosítja öccsét. Mindenesetre úgy beszél hozzá, hogy közben ráhangolódik, az önismeret képessé teszi az empátiára, az együttérzésre.

És végül, mindezek folyamányaként közelebb lép az **Örökkévalóhoz** is, Tőle kapott küldetését betöltve – **idézi fel Yehuda Shtauber liberális ortodox tanító.**

Két nagy utat bejárt testvér talál egymásra ebben a jelenetben és visszanezve úgy tűnik, minden lépésük ide vezetett, ezt a végkifejletet célozta. Ezen a ponton zárul le egy problémás családtörténet, és kezdődik el immár egy nép, **Jehuda**, **József** és a többi testvér leszármazottjainak története.

Raj Tamás:**Bibliaiskola**

A Szentírás szállóigéi

„Nem hozok többé vízözönt a Földre”

A kifejezés - ha nem is pontosan így, ahogyan idézni szokták - egymás után, összesen háromszor fordul elő, egymás után, a **Bibliában**.

1. „Nem fogom többé megátkozni a földet az ember miatt, mert rossz az ember szívének akarata fiatalkoránál fogva. És nem fogom többé sújtani az összes élőlényt, ahogyan tettem” (Mózes I. könyve, 8. fejezet 21. vers).
2. „Megkötöm szövetségemet veletek, hogy ne pusztuljon el többé minden test vízözön által, s hogy ne legyen többé vízözön, amely elpusztítaná a földet” (9. fejezet 11. vers).
3. „Megemlékezem szövetségemről, amely köztem és közetek és minden húsból való élőlény között (fennáll), hogy ne váljék a víz többé vízözönné, amely elpusztítana minden élőlényt” (ugyanott, 15. vers).

Mielőtt ezek pontos értelmezésére áttérnénk, szükségesnek érezzük egy másik, sokak által nem érthető kérdés tisztázását. A vízözön előtt Isten felszólítja Noét: „**S minden állatból, minden húsból kettőt vigyél be a bárkába, hogy életben maradjanak veled együtt, hím és nőstény legyenek. A madarokból, fajtájuk szerint, a baromból, fajtája szerint, a föld minden csúszómászójából, fajtájuk szerint, valamennyiből egy-egy pár menjen be hozzád, hogy életben maradjanak**” (Mózes I. könyve, 6. fejezet 19-20. vers). Közvetlenül a bárkába való költözés előtt, mintha Isten megváltoztatta volna döntését, így rendelkezik: „**Minden tiszta állatból végy magadhoz hetet-hetet, hímet és párját, míg a nem tiszta állatokból kettőt-kettőt, hímet és párját. Az ég madarából is hetet-hetet, hímet és nőstényt, hogy megmaradjanak az egész földön**” (7. fejezet 2-3. vers).

A nyilvánvaló ellentmondást, alapos átgondolás nélkül talán nem is érthetjük, ezért aztán a legkülönbözőbb, képtelen magyarázatok születtek. A legjellegzetesebb, és persze a legkényelmesebb felfogás az úgynevezett forráskritikai álláspont, amely szerint a két bibliai fejezet más-más forrásból lett átvéve. Valójában akkor érthetjük meg, ha tudjuk, hogy később, a vízözön után Noé éppen ezekből a „**tiszta**” állatokból és a madarokból mutatta be hálaáldozatát. „**Noé oltárt épített az Örökkévalónak, s vett minden tiszta állatból és minden tiszta madárból, és áldozatokat mutatott be az oltáron**” (8. fejezet 20. vers). Istennek ez nem volt a terve, ezért eleinte két-két állatról beszél, ám később előre látta Noé majdani (szabad akaratából eredő) szándékát, s ehhez igazította parancsát.

Noha a húsevést csak Noé fiainak engedte meg Isten (9. fejezet 3. vers), már korábban is találkoztunk állatáldozatokkal. A mégoly jó szándékkal, Istennek felajánlott áldozatok azonban nyilvánvalóan azt is célozták, hogy az áldozatot bemutató személy ehessen a feláldozott állat húsból. Ezt tette maga Noé is, miután a vízözön szörnyű pusztítása véget ért: azonnal oltárt emelt, és minden „**tiszta**” (= **áldozatra alkalmas**) állatból és madárból áldozatot mutatott be rajta.

Raj Tamás:

Bibliaiskola

Isten ezt minden bizonnyal előre látta, ezért rendelkezett úgy másodjára, hogy **Noé** a „**tiszta**” állatokból **ne csupán egyetlen párt, hanem hetet-hetet vigyen magával a bárkába**. Hiszen a **bibliai** hagyomány szerint a bárkában az állatok nem szaporodtak, s ha **Noé** képes lett volna feláldozni közülük néhányat, valójában egész fajokat pusztíthatott volna el az állatvilágból...

Most lássuk az első és legjellegzetesebb fenti idézetet, a teljes bibliai mondatot! **„Megérezte az Örökkévaló (Noé áldozatának) kellemes illatát, s így szólt az Örökkévaló magában: Nem fogom többé megátkozni a földet az ember miatt, mert rossz az ember szívének akarata fiatalkoránál fogva. És nem fogom többé sújtani az összes élőlényt, ahogyan tettem”**.

Itt hadd jegyezzük meg: sokan a **héber mineuráv** szót „születésénél fogva” kifejezéssel ültetik át, holott a **héber neurim alapszó** jelentése egyértelműen **ifjúság, fiatalkor**, vagyis nem bűnösen születik az ember (**persze nem is tökéletesen jónak**), de **fiatalkoránál** (= **neveltetésénél**) fogva mégis bűnös gondolatok szállják meg.

Térjünk azonban vissza eredeti kérdésünkhöz! Ez a **bibliai** a mondat mindenképp nehezen érthető hiszen, ha **Isten** megígéri, nem hoz többé vízözönt a földre, miért az ember rosszakaratára, miért nem ellenkezőleg, az érdemeire hivatkozik?

Ha pedig **„rossz az ember szívének akarata ifjúkoránál fogva”**, miért nem akarja **Isten** ezért őt megbüntetni, miért ígéri épp azt, hogy nem sújtja többé, nem hoz többé vízözönt a földre?

A válasz voltaképpen kézenfekvő: **Isten** nem akarja többé az ember miatt vízözönnel sújtani az egész földet, hogy elpusztítsa miatta az állat- és a növényvilágot. Elvégre az ember nem javult semmit! Az egész föld megsemmisült, csak az a néhány pár állat maradt a hatalmas faunából, amelyek a bárka belsejében vészelték át a katasztrófát, s íme, **Noé**, az egyetlen „**jámbor**” ember, sem bírja ki, hogy ne öljön le még jó néhányat az állatok közül, csak azért, hogy jóllakhasson a hússal!

Hiába volt a vízözön, az ember nem változott meg, nem tanult semmit, nem érdemes hát elpusztítani a földet az ember miatt, mert szívének akarata rossz... Mivel azonban a **Biblia** Istene jóságos és irgalmas, ezért megengedi az embernek a búsfogyasztást, de bizonyos feltételekkel, amelyekről **Noé** fiainak **7 törvényével** kapcsolatban a következő fejezetben részletesen szólunk.

A másik két idézet pontosabb értelmezése ezután már könnyebb lesz. Nem véletlen, hogy **Isten** — a **második idézet szerint** - azért tartja szükségesnek az emberrel való szövetség megkötését, nehogy „**minden test**” elpusztuljon az ember bűne miatt, amikor a vízözönnel sújtotta **Isten** „**az egész földet**” (**nemcsak az embert**).

A harmadik textusban **Isten** hangsúlyozza (**egyébként másutt is, többször!**), hogy szövetségét az egész élővilággal köti. Másrészt, **Isten** kijelenti, nem hoz többé olyan vízözönt a földre, „**amely elpusztítana minden élőlényt**”. (**És nem elsősorban, nem csupán az embert!**) Olvassuk el ennek a gondolatnak az ismeretében még egyszer, figyelmesen mindhárom idézetünket, vagy akár az egész szöveget!

LITTNER GYÖRGY: AZ IKREK (ÉZSAU ÉS JÁKOB) MAI SZEMMEL

Ebben a történetben is, mint mindenben, amit eddig írtam szigorúan ragaszkodom a Tórában leírtakhoz, de a magyarázatokat már mai szemmel a fantáziámat szabadon engedve készítem.

Bölcseink számára csak két ember létezett a jó és a gonosz. A jó akármennyi rossz dolgot követett el, mindig úgy magyarázták, hogy azért tett rossz dolgokat, hogy később minden jobb legyen. A gonosz pedig, ha jót cselekedett azt csakis a gonoszságából tette. Nagy tévedés ez. Az ember úgy van teremtve, hogy van benne jó is meg rossz is. A jó ember igyekszik legyőzni a rossz tulajdonságait, és megbánja, ha bűnt követ el. A gonosz emberben is vannak jó tulajdonságok, de ő a rosszat szándékosan teszi és soha nem bánja meg azt, amit tett, mert nincsen lelkiismerete. Mégis vannak, akik megváltoznak, a körülmények hatására. Szándékosan írtam a címbe elsőként **Ézsaút** és másodsor Jákobot, hiszen **Ézsau** az elsőszülött. Soha ezt a sorrendet még nem láttam így leírva, mindig csak **Jákob** az első és **Ézsau** a második, pedig a **Tórában** is így szerepel a születésnél. Később, amikor az apját, **Izsákot** becsapva megszerzi az elsőszülöttséget, majd én is megfordítom a sorrendet, akkor ez lesz az új cím: **Jákob és Ézsau**, de addig figyeljük a **Tórát**:

„És kijött az első és elnevezték Ézsaunak, utána kijött testvére, kezével Ézsau sarkát tartva és elnevezték őt Jákobnak.

Érdekes névválasztás volt a szülők részéről. **Ézsau** azt jelenti, hogy **szőrös**. Amikor megszületett az egész teste be volt borítva **vörös szőrrel**, az emberek csak ránéztek és azt mondták rá **szőrös**, azaz **Ézsau**. **Jákob** név jelentése még érdekesebb: **azt jelenti**, hogy **csaló**. Amikor látták, hogy **Ézsau** sarkát fogva, a természetes sorrendet megváltoztatva a másik fiú igyekszik megelőzni testvérét, nyilvánvalóvá vált, hogy csalással akarja megszerezni az elsőszülöttséget, ezért lett a neve: **csaló**.

ELŐZMÉNYEK

Ábrahám, a **nagypapa** nagy jóllétben élt. A táborában több mint háromszáz hadra fogható férfi szolgált neki, mellette ott voltak az asszonyok, a gyerekek és az öregek. Körülbelül ezer fő lakott sátrakban, a táborban. Állattenyésztésből éltek, ezért rengeteg állatot tartottak, akik a gondos ellátás mellett szépen szaporodtak, növelve a vagyont.

LITTNER GYÖRGY: AZ IKREK (JÁKOV ÉS ÉZSAU) MAI SZEMMEL

Amikor **Ábrahám** felesége **Sára** meghalt, átment a szomszédos hettitákhoz, hogy egy családi sírhelyet vásároljon. Megalkudott **Efrónnal** a vezetőjükkel:

„**Ábrahám** szólt **Efrónhoz** az ország népe hallatára, mondván: **Megadom a mezőért az árát, fogadd el tőlem, hogy oda temessem halottamat. Felelt Efrón Ábrahámnak, mondván neki: négyszáz ezüst sékelt érő föld az. Ábrahám lemérte Efrónnak az ezüstöt, amennyit mondott. Így lett Efrón földje a mező és a barlang Ábrahám megvásárolt birtoka.**”

Ábrahámnak nem sokat számított a **négyszáz sékel ezüst**, hiszen volt neki bőven **aranya és ezüstje** is.

Amikor látta, hogy fia **Izsák** negyven évesen még mindig egyedül van, egy kissé zavarba jött. Eddig **Sára** intézte **Izsák** dolgait, de most minden a nyakába szakadt. Elküldte hát szolgáját **Eliezert**, gazdag ajándékokkal megrakodva bálványimádó rokonihoz **Mezopotámiába**, **Náhor** városába, hogy feleséget szerezzen **Izsáknak**. **Eliezer** pontosan végrehajtotta **Ábrahám** utasításait, és visszatért **Rebekával**, a rokon leánnyal. A fiatalok azonnal egymásba szerettek és boldogan éltek. **Rebeka Izsák** tanításai után abbahagyta a bálványimádást és az **Örökkévaló** odaadó híve lett.

Ábrahám ismét megnősült elvette **Keturát**, aki gyermekeket szült neki. Mikor érezte, hogy itt a vége a földi életének végrendeletet készített:

„**Ábrahám** ágyasai fiainak adott ajándékokat és elküldte őket **Izsák** fia mellől. amidőn még élt, kelet felé, a Kelet országába. És odaadta **Ábrahám** mindazt, amije volt, **Izsáknak.**”

Ábrahám meghalt, **Izsák** eltemette őt abba a sírboltba, amelyet megvásárolt, és ahol **Sára** teste nyugodott. A temetésen megjelent féltestvére **Izmael** is.

Izsák így nagyon gazdag ember lett. Boldogan élt feleségével, **Rebekával**, csak egyetlen bánatuk volt: nem született gyermekük, mert **Rebeka** magtalan volt éppen úgy, mint **Sára**. **Izsák** már **hatvanéves** volt, és addig fohászkodott az **Örökkévalóhoz**, míg meghallotta a kérését, és viselőssé lett a felesége. **Rebeka** is megkérdezte az **Örökkévalót**, hogy mi vár rá a jövőben? Az **Örökkévaló** válaszolt: „**Két nemzet van a te méhedben, és két nép válik szét belsődből, az egyik nép erősebb lesz a másik népnél, s az idősebb szolgálja majd a fiatalabbat.**”

Az, hogy mi történt eddig azt a következő részekben személyesen fogja elmesélni egyenként a két főszereplő: **Ézsau és Jákob**.

A **kaukázusi „hegyi zsidók”, India legkorábbi zsidó lakossága vagy az észak-afrikai berberek között élő zsidók** pedig a környező, számunkra meglehetősen „egzotikus” társadalmakba illeszkedtek be.

(A „szefárd” kifejezés sok félreértésre ad okot. Mint arra a későbbiekben is fogok utalni, Kelet-Európában „szefárdoknak” nevezték a chászidokat, akik a fenti felosztásunk szerint mindenképpen askenáziaknak számítanak, viszont a liturgiájuk több ponton közelebb áll a „valódi” (spanyol eredetű) szfárádi imakönyvhöz. A félreértések kedvéért érdemes utóbbiakra ezért a „szfárádi”, és nem a „szefárd” jelzőt használni.)

A hagyományhoz való viszony

A második tényező, amellyel jellemezhetjük a mai **zsidó** irányzatokat, az a hagyományhoz, illetve a modernitáshoz való viszony. A legtöbb országban ma ez a dimenzió a leglátványosabb, és szinte mindenhol egy hármass felosztás jött létre, hihetetlenül sok alcsoporttal.

(Valójában az itt leírtak sokkal inkább az askenázi világra jellemzőek. A szfárádi közösségek, szerte a világban, sokkal inkább ragaszkodnak a hagyományhoz, és egyik irányba se mennek el ideológiai szélsőségekbe. Kivételek persze mindig akadnak...)

Az ortodox zsidóság meghatározója a hagyományhoz való tudatos ragaszkodás és e hagyomány alapdogmája az, hogy **Mózes a Szináj-hegyen** megkapta a teljes **Tórá**t, vagyis a **Mózes öt könyve** formájában ismert szövegcsokrot (**írott tan / írott Tóra**), és annak a helyes értelmezését (**szóbeli tan / szóbeli Tóra**). Ez utóbbi generációról generációra hagyományozódott át, előbb szóban, majd a rabbinikus irodalom formájában. A hagyományozási lánc letéteményesei minden egyes generációban a rabbik. Tehát ők hordozzák a kinyilatkoztatott tudást, a **Tórá**t, az írott tant, annak összes kommentárjával, a teljes rabbinikus irodalommal, vagyis a világ minden (**érdemleges**) bölcsességével együtt. Minél korábban élt egy rabbi, annál közelebb állt a kinyilatkoztatás forrásához, vagyis annál megbízhatóbb az, amit mondott, ezért a későbbi korok nem bírálhatják felül a (**jóval**) korábbi forrásokat. A **Tóra** örök, megváltoztathatatlan, és a törvényei határozzák meg a zsidó életét, annak minden mozzanatát. Hogy mit mond egy adott kérdésben a **Tóra**, azt minden korban a **Tórában** legjáratosabbak, legtanultab-
bak, vagyis a rabbik hivatottak eldönteni.

Az **ortodoxián** belül is létrejöttek különböző történelmi tényezők mentén ún. „**modern ortodox**” irányzatok, amelyek a fenti ideológia tudatos felvállalása mellett igyekeznek

Bíró Tamás:

A zsidóság irányzatai

II. rész

Ezzel szemben, a mai ún. „**ultra-ortodoxia**” (a „**charedi**” irányzatok) sokkal zártabb társadalomban élnek (**gyakran hatalmas, zárt tömbökben**), ezért jóval kevesebb alkalmazkodást igényelnek. Ezáltal módjukban áll szigorítani minden tekintetben, az ideológia és a rabbinikus tudomány elmélete irányíthatja a döntéseiket, és lehetőségük van ehhez igazítaniuk a gyakorlatot. Ezt a kemény **ortodox ideológiát**, — amely elsősorban a pozsonyi **Chátám Szofér** nevéhez kötődik, a **XIX. század első évtizedeiben** —, mint a modern kor kihívásaira adott egyik lehetséges, jól megfontolt, tudatos választ kell értelmeznünk, mint reakciót a modernizmusra, nem pedig úgy, mintha egyszerűen nem vették volna észre a kor változását, mintha a régmúlt zárványai lennének. (**A korábbi korok zsidóságától ez a tudatos konzervativizmus éppen annyira idegen volt, mint a tudatos reform.**) A mai **charedi zsidóság** a külső szemlélő szemében „**homogén feketének**” tűnik, de a hatalmas belső különbségekről (**például különböző chászid csoportokról, a litvisekről, a modernitás felé kicsit mégis csak nyitó rétegekről**) a következőkben lesz szó.

A másik véglet a **reform zsidóság**. Ez a mozgalom a **XIX. század első évtizedeiben** jött létre, és két fontos tényezőt kell megértenünk hozzá. Először is azt, hogy az **európai zsidóság emancipációjának és asszimilációjának** a korai gyümölcse: a reform sok korai ideológusa azzal érvelt, hogy nem csupán a viselkedésünket, az öltözködésünket, a nyelvünket, a kultúránkat, de a vallásunkat is az európai normákhoz kell igazítani annak érdekében, hogy elfogadjon bennünket az európai társadalom. (**A zsidó felvilágosodás legeslegelső nemzedéke, még a reform kialakulása előtt, a vallás európai normákhoz való igazítását a kikeresztelkedésben látta.**) A másik alapgondolata a felvilágosodás eszmerendszerében gyökeredzik: az emberiség felnőtt, és képes a jó és a rossz, az univerzális emberi erkölcsi értékek önálló felismerésére. A hagyományos tórai törvények (**étkezési tilalmak, szombati munkatiltalom stb.**) célja a **reform** ideológiájának a megalkotói szemében nem mások, mint a kiskorú emberiségnek adott utasítások annak érdekében, hogy **I-ten** megóvja őket az általuk még fel nem ismert bűnöktől. Így ezek a törvények eltörölhetőek, ha felismerjük azt az univerzális erkölcsöt, amely betartatására ezek létrejöttek. Összefoglalva, a **reform** elindítói szemében a zsidóság nem volt kevesebb, mint a tiszta ész vallásának a legtisztább, legelvontabb megvalósulása. A parancsolatok eltörlése a vallás „**nagykorúsításához**” és „**európaizálásához**” volt szükséges.

Említeni fogjuk, hogy a reform az elmúlt száz évben kicsit visszafordult. Ugyanis az emancipáció valósággá vált, és a felvilágosodás eszméi elhalványultak.

Folytatjuk...

TALMUDI FOGALMAK XXIV. RÉSZ

מִצְוַת הַבְּאָה בְּעֵבֶרָה

127. Micvá hábáá báávérá – Szó szerint: az a parancsolat, amely egy bűn elkövetése által jön létre, vagyis egy micvá, amely egy bűn elkövetése eredményeként léphet életbe, mint pl.: egy ellopott **luláv** használata. Az a **micvá**, amelyet ilyen esetben tesznek – **halachikusan** érvénytelennek számít.

מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשִׁזְמוֹן גְּרָמָא

128. Micvot ászé seházmán görámá – Szó szerint: „időhöz kötött tevőleges parancsolat”, azaz olyan tevőleges parancsolat, melyet csak a nap egy bizonyos szakában, vagy nappal és nem éjjel, vagy az év bizonyos napjain teljesítendő. Ezek a parancsolatok általában nem vonatkoznak a nőkre, habár vannak olyan időhöz kötött parancsolatok, melyeket a nők is kötelesek teljesíteni, mint például a szombat napjáról való megemlékezés, a **mácá evése Peszách** ünnepén, a **hét évenként** tartott országos **naggyűlésen (hákhél)** való részvétel az imádkozás. A nőknek teljesíteniük kell azokat a tevőleges parancsolatokat, melyek nem egy adott időponthoz kötöttek, mint például a jótékony adakozás és a **mezuzá** felszögezése, habár ebben az esetben is vannak kivételek, például a **Tóra**-tanulás, mely alól a nők mentesülnek.

מִיִּדַת סְדוּם

129. Midát szödóm – Szó szerint: Szodomára jellemző viselkedés, azaz **rosszindulatú önzés**. Amennyiben valaki megtagadja mástól tulajdonának használatát még akkor is, ha nem származna kára ebből, viselkedését **midát szödóm**-nak tartják. Méltányosságból a bíróság a **midát szödóm**-t tanúsító személyt arra kényszerítheti, hogy lemondjon jogairól (**kofin ál midát szödóm – „A midát szödóm esetében kényszerítenek...”**).

מִיגוֹ

130. Migo – Szó szerint: Miután, vagy minthogy. Fontos jogi érvelés, melyet egy vitás ügyben az egyik fél jogcímének alátámasztására használnak. Amennyiben az egyik fél saját ügyének alátámasztására előnyösebb jogcímre is hivatkozhatott volna, mint amire valójában hivatkozott – feltételezhetjük, hogy igazat beszél. A **migo** érvelés a következőképpen fejezhető ki: **„Mivel jobb jogcímre is hivatkozhatott volna (hiszen, ha hazudni akart volna, minden bizonnyal a saját számára előnyösebb jogcímre hivatkozik), feltételezhetjük, hogy az igazat mondja.”** Hiszen joggal mondhatná: **má li lösákér – „Mi okom arra, hogy hazudjak?”** Ez a jogelv azonban csak bizonyos megkötésekkel alkalmazható, pl. **éjn migo bimkom édim – „Nincsen migo, ha voltak tanúk.”** Más szóval, a **migo** nem érvényesíthető abban az esetben, ha a tanúk ellentmondanak a peres fél állításának. A **Talmudban** és a **Talmud**-kommentárokban hosszasan elemzik a **migo** elvét.

EMBERBARÁT HETILAP NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

NAGYFUVAROS UTCAI ZSINAGÓGA IMAREND DECEMBER 1. – 31. KÖZÖTT

ב"ה

1.	péntek		⚡:15,36	7.00	16.00	18.
2.	szombat	VÁJISLÁCH	Vége: 16,46	8.00	16,00	19.
3.	vasárnap			8.00	16.00	20.
4.	hétfő			7.00	16.00	21.
5.	kedd			7.00	16.00	22.
6.	szerda			7.00	16.00	23.
7.	csütörtök	Este: Első Chanuka-gyertya meggyújtása		7.00	16.00	24.
8.	péntek	Chanuka 1. nap	⚡:15,34	7.00	15.30	25.
9.	szombat	VÁJÉSEV	Vége: 16,45	8.00	15,30	26.
		Chanuka 2. nap				
		Újhold hirdetés				
10.	vasárnap	Chanuka 3. nap		8.00	16.00	27.
11.	hétfő	Chanuka 4. nap		7.00	16.00	28.
12.	kedd	Chanuka 5. nap		7.00	16.00	29.
13.	szerda	Chanuka 6. nap	Újhold	7.00	16.00	1.
14.	csütörtök	Chanuka 7. nap		7.00	16.00	2.
15.	péntek	Chanuka 8. nap	⚡:15,35	7.00	16.00	3.
16.	szombat	MIKÉC	Vége: 16,46	8.00	16,00	4.
17.	vasárnap			8.00	16.00	5.
18.	hétfő			7.00	16.00	6.
19.	kedd			7.00	16.00	7.
20.	szerda			7.00	16.00	8.
21.	csütörtök			7.00	16.00	9.
22.	péntek	Tévét 10. Böjtnap Böjt vége: 16.31		⚡:15,37	7.00	16.00
23.	szombat	VÁJIGÁS	Vége: 16,49	8.00	16,00	11.
24.	vasárnap			8.00	16.00	12.
25.	hétfő			8.00	16.00	13.
26.	kedd			8.00	16.00	14.
27.	szerda			7.00	16.00	15.
28.	csütörtök			7.00	16.00	16.
29.	péntek		⚡:15,42	7.00	16.00	17.
30.	szombat	VÁJICHI	Vége: 16,54	8.00	16,00	18.
31.	vasárnap			8,00	16,00	19.

K
I
S
Z
L
É
V
T
É
V
É
T

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ח"ב

Tévét 10.-e böjtnap

A zsidó naptárban négy olyan böjtnap van, mellyel Jeruzsálem elestére és a Szentély pusztulására emlékezünk: a zsidó újévet követő tisri 3. (Com Gedáljá), a hanuka után egy héttel következő tévét 10., és a forró nyári napokra eső támuz 17., illetve áv 9 (tisá beáv). Az első három félnapos, az esthajnalcsillag feljövetelétől sötétedésig tartó, az utolsó teljes, 25 órán át tartó szigorú böjt.

E négy nap közül kronológiailag az első ászará betévé. Mintegy 2500 évvel ezelőtt, a polgári időszámítás kezdete előtti 245. évben ezen a napon **Nebukádneccár (Nabukodonozor/Nabu-Kudurri-Uszur)** babilóniai uralkodó seregei megérkeztek **Jeruzsálem** falai alá, és ostromolni kezdték a várost. Mivel végső soron ez az esemény vezetett a **Szentély** lerombolásához két és fél évvel később, valamint a hetven évig tartó babilóniai száműzetéshez, ezt a napot gyásznappá nyilvánították bölcseink. A dátumot **Jechezkél próféta** könyvéből ismerjük. Érdeklenség, hogy **ha ászará betévé péntekre esik, akkor sem tolják el a böjtöt vasárnapra, annak ellenére, hogy a böjt nehezkesebb teszi a szombati készülődést, és belenyúlik a szombatba: a sábat naplementekor veszi kezdetét, de a böjt csak valamivel később, a csillagok feljövetelével ér véget.**

Az evési és ivási tilalom kora hajnaltól a csillagok feljöveteléig tart, ami nem vonatkozik a terhes és szoptató nőkre, valamint a betegekre (azokra se, akik nincsenek közvetlen életveszélyben). Munkatilalom nincsen. Az imákba különleges, böjti szakaszokat illesztnek be.

Az idők során **tévét 10**-hez kapcsoltak más gyásznapokat is, megtöbbszörözve ezzel a nap jelentőségét. Az időszámítás előtti 246-ban az **egyiptomi Ptolemaiosz király hetven zsidó bölccsel fordította** le külön-külön a **Tórá**t görögre. **Tévét hó 9. napján**, csodálatos módon, mindannyian szó szerint megegyező fordításokat nyújtottak be a királynak. Azonban mégsem tekinthetünk erre a napra a **Tóra** diadalaként, hiszen azáltal, hogy idegen nyelvre fordították, legitimálták a **görög** kultúrát, illetve az ahhoz való asszimilálódást. A **Talmud** szerint sötétség borult a földre, amikor nyilvánossá tették a fordításokat. A **görög** szóval **Septuagintaként** ismert fordítás vált **néhány évszázaddal** később az első keresztény **bibliafordítások** alapjává.

Ezra, az **Írástudó** néhány évtizeddel ezután, **tévét 8-án halt meg**. A **Talmud** szerint olyan kiemelkedő bölcs volt, hogy ha „**Nem kaptuk volna meg a Tórá**t **Mose (Mózes)** által, **Izrael megkapta volna azt Ezra által**”. **Ezra próféta** vezette hazájukba a **babilóniai száműzetésből** visszatérő zsidókat, és jelentős része volt a **második Szentély** felépítésében is. Iskolák alapításával, és más intézkedésekkel biztosította a száműzetés éve alatt a hagyományoktól eltávolodott zsidók visszatérését a **Tórához**.

Mivel három egymást követő napon nem lehet böjtölni, bölcseink ezért **tévét 10**-be sűrítették a többi eseményre való emlékezést is. **Izraelben** ez a nap jelenti azon **holokauszt-áldozatok éves emléknapját**, akiknek nem ismert a pontos halálozási dátuma. Az iskolákban megemlékezéseket tartanak; túlélőkkel vagy túlélők gyermekeivel, írókkal, történészekkel beszélgetnek, esetleg a **Jád Vásem** múzeumba látogatnak, hogy tanuljanak az európai zsidóság tragédiájáról.

Az izraeli hadsereg folytatja az előre nyomulását a gázai övezetben

Az izraeli hadsereg (IDF) folytatja támadó hadműveleteit és előre nyomulását a Gázai övezetben. Az IDF jelentése szerint az elmúlt napon több tucat légitámadást hajtottak végre az iszlamista Hamász terrorszervezet hozzávetőleg 230 célpontja ellen a Gázai övezetben – jelentette be ma a hadsereg katonai szóvivője.

A **gázai** szárazföldi hadműveletek során számos fegyvert találtak az övezet északi részén fekvő **Dzsabália** egyik iskolájában. A délen található **Hán-Júnisz** térségében a légierő megsemmisített egy rakétakilövő-állomást és egy épületet, ahol terroristákat azonosítottak.

Sati térségében a levegőből semmisítették meg egy fegyveres osztagot, az **izraeli** haditengerészet a terrorszervezetek tengeri erőit támadta a **Gázai** övezet partjainál.

Éjjel két, **Libanonból** indított rakéta esett lakott területre északon, a határhoz közeli **Kirjat Smóna** városban. A városból korábban kitelepítették az ott élőket, s a helyi önkormányzat szerint senki nem sérült meg, de anyagi kár keletkezett. A **Hezbollah libanoni síita milícia** vállalta magára a támadást.

A **libanoni** mentők jelentése szerint egy nő életét veszítette egy épület elleni **izraeli** támadásban a határ melletti **Marun al-Rasz** faluban. A **libanoni** jelentés szerint a nő élettársa is megsérült.

Az **izraeli** hadsereg csütörtök reggel bejelentette, hogy **elesett három** – egy **19**, egy **20**, és egy **21** éves – **katona** a **Gázai** övezet északi részén folyó harcokban, nyolcan pedig súlyosan megsebesültek. Ezzel a szárazföldi harcok **október végi** kezdete óta **137**, a háború **október 7-i** megindítását kiváltó terrortámadás óta pedig **469 izraeli katona** veszítette életét.

A hadsereg kérésére **Izrael** legfontosabb műszaki felsőoktatási intézménye, a **haifai Technion január 14-re** halasztotta a tanév első szemeszterének kezdetét. Az **izraeli** egyetemek és főiskolák jelenleg a háború miatt december végére hirdették meg az idei tanévkezdést. A halasztás oka, hogy a diákok jelentős része, és az oktatók egy része is tartalékos katonai szolgálatban van a háború miatt.

Forrás: (mazzihisz)

Ismeretlen zsidók nyomában **LXIX. Grätzer József**

Grätzer József (Csanád (Érsekcsanád 1897. február 15. – Sopron, 1945. március 18. vagy 25.), a „rejtvénykirály”, rejtvénytípus-szerző, Karinthy Frigyes titkára. Ma elsősorban a **Sicc – Szórakoztató időtöltések, cseles csalafintaságok** című könyv szerzőjeként ismert.

Sokgyermekes családban született, édesapja **Grätzer Mór**, édesanyja **Schwartz Netti**. Végig harcolta az **első világháborút**. Az **1920**-as években **Karinthy Frigyes** titkáráként **tevékenykedett**, majd **1929**-ben **mérnöki diplomát** szerzett. **1926**-tól a **Színházi Élet rejtvényoldalának szerkesztője** volt, amelyből hamarosan vegyes műfajú rejtvényrovatot hozott létre. Rövidesen annyira népszerű rejtvénykészítő lett, hogy több mint **150** újság vette át a rejtvényeit, és őt magát rejtvénykirályként kezdték emlegetni. **1935**-ben szabaddalmat is kapott **Keresztrejtvény-ábra** sokszorosító ipar céljaira, hozzávaló klisé vagy szedés és a keresztrejtvény-ábra nyomtatásához való nyomdatechnikai elemek címmel.

Az **1930**-as években több kötetet is kiadott, köztük a máig igen népszerű, számos kiadást megért **Siccet** is. **1934. június 14-én Budapesten házasságot kötött a 15 évvel fiatalabb Herzog Mária Eleonóra Ágotával (1912–1942), Herzog Miksa és Neumann Vilma** lányával. **1939**-ben elváltak.

Érdekesség, hogy eleinte nem minden újság fizetett rejtvényeinek közléséért, egészen addig, amíg el nem rejtette egy keresztrejtvényben a „**Grätzertől lopva**” szöveget, amely meg is jelent az egyik lapban. Ezután mindig megkapta a neki járó pénzt.

Kapcsolata Karinthyvel

Karinthy Frigyes titkáráként elsősorban a család pénzügyeinek rendbehozatalával volt elfoglalva. Amikor azonban tartós megoldásként a túlköltekezés megszüntetését javasolta munkaadójának, az író **felesége, Böhm Aranka** elérte, hogy **Karinthy** elbocsátsa a titkárt. Az eseményekről másként és feltehetően kiszínezve emlékezik meg **Karinthy Ferenc A** titkár című novellájában (itt **Politzer** néven említi őt) és **Karinthy Márton** az **Ördöggyörcsben**. **Grätzer** közreműködött **Karinthy** könyveinek kiadásában is. Feltehető, hogy több kötetét ő állította össze. Nevéhez fűződik az **1928**-as **tíz kötetes Karinthy-összkiadás** is.

Karinthy a titkári munkaviszony megszűnése után is jó kapcsolatban maradt **Grätzerrel**. **Első könyvéhez** ő írta az előszót, és később is recenzálta könyveit.

1944 tavaszán munkaszolgálatra hurcolták, ahol 1945 márciusában a soproni Steiner téglagyárban kiütéses tífuszban halt meg.

Forrás: (wikipedia)

Heti Jahrzeit: Nátán Sternhartz breslovi haszid dinasztia alapítója

Breslovi Nátán (1780. január 22. - 1844. december 20.), más néven Reb Noson, született Nátán Sternhartz, a breslovi rebbe Nachman fő tanítványa és írástudója, a breslovi haszid dinasztia alapítója. Reb Nosonnak tulajdonítják a breslovi mozgalom megőrzését, népszerűsítését és kiterjesztését a Rebbe halála után. Maga Rebbe Nachman mondta: "Ha nem lett volna Reb Noson, egy oldal sem maradt volna meg az írásaimból".

Reb Noson az ukrainai Nemyriv városában született. Édesapja, rabbi Naphtali Hertz Sternhartz rabbi, egy tekintélyes talmudista tudós és gazdag üzletember volt. Édesanyját Chaya Lanehnek hívták. Reb Noson volt családjának elsőszülöttje; három testvére volt - Reb Judel, Reb József és Reb Leibusz - és egy nővére, akinek a neve nem ismert.

Reb Noson hagyományos tórai oktatásban részesült, és kitanulta apja üzletét. 13 éves korában (ahogy az szokás volt) feleségül vette Esther Shaindel-t, Dovid Zvi Orbach rabbi lányát, aki Mohilov, Sharograd és Kremenetz vezető rabbinikus tekintélye volt. Mind apja, mind apósa a haszidizmus meggyőződéses ellenzői voltak.

Bár Reb Noson tanult tudós volt, úgy érezte, hogy valami hiányzik a lelki áhítatából. Elkezdett különböző haszid rebbéket látogatni, köztük a berdicsevi Lévi Jitzchokot, és lenyűgözte követőik őszintesége. Vallásos áhítataiban azonban nem tudta ugyanazt az intenzitást megidézni. 1802-ben Rebbe Nachman az ukrainai Breslovba költözött, amely Nemyrivtől kilenc mérföldre délre fekszik (akkoriban háromórás lóút volt). Reb Noson elment meghallgatni a Rebbe-t, aki mindössze 8 évvel volt idősebb nála, és megtalálta azt a spirituális tanácsadót, akit keresett. Reb Noson Rebbe Nachman élethosszig tartó tanítványa lett.

Bár Reb Noson családja kezdetben ellenezte a haszidizmussal való kapcsolatát, végül engedtek, amikor látták, hogy Tóra-tudása és személyes jámborsága csak javult Rebbe Nachman felügyelete alatt.

Reb Noson és Esther Shaindelnek három fia - Shachneh, Yitzchok és Dovid Zvi - és egy lánya, Chana Tzirel volt. Esther Shaindel 1826 szeptemberében halt meg, Reb Noson pedig 1826 októberében feleségül vette Dishelt, egy özvegyasszonyt, akinek volt egy fia és egy lánya. Második feleségétől még két fia született, Nachman és Yosef Yonah.

Reb Noson személyesen felelt mentora tanításainak, történeteinek és mindennapi beszélgetéseinek megőrzéséért, valamint a breslovi mozgalom terjesztéséért Nachman 1810-ben bekövetkezett halála után.

Amíg a Rebbe élt, Reb Noson volt a hivatalos írnoke, aki gondosan feljegyezte tanítója szavait. Mivel a Rebbe sok leckéjét szombaton és zsidó ünnepnapokon adta elő, amikor tilos írni (a halakha, "zsidó törvény" szerint), az anyagot később kellett leírni. Reb Nosonnak azonban fenomenális memóriája volt, és sok leckét szinte szóról szóra fel tudott idézni. Ezután megmutatta a kéziratot a Rebbének, aki elvégezte az utolsó javításokat. Néhány leckét Rebbe Nachman sorról sorra lediktálta Reb Nosonnak szombat vagy zsidó ünnep után jiddisül, és Reb Noson lefordította a leckéket héberre. Későbbi kiadványaiban Reb Noson gondosan megjegyzi, hogy egy leckét maga Nachman szerkesztett és hagyott jóvá, vagy egy kevésbé hivatalos anekdota volt, amelyet nem hagyott jóvá

Heti Jahrzeit: Nátán Sternhartz breslovi haszid dinasztia alapítója

külön. Világos különbséget tesz továbbá a **Rebbe** tényleges szavai és a saját maga által írt megjegyzések között.

Rebbe Nachman 1810. október 16-án bekövetkezett halála után **Reb Noson Breslovba** költözött, és a **breslovi Nátán** néven kezdték ismerni. Ő lett a **bresloveri haszidok vezetője** - de nem a **Rebbe**, mert **Rebbe Nachman** nem nevezett ki utódot, és nem alapított dinasztiát. Ehelyett **Reb Noson** minden energiáját a **breszláv mozgalom** megerősítésére fordította, miközben fenntartotta saját szigorú **tóranulmányozási programját**. **Vásárolt egy nyomdát, és kiadta Rebbe Nachman összes írását**, valamint az összes emlékezetes beszélgetést, amelyet ő és mások folytattak **Nachmannal**. **Reb Noson** sok eredeti beszédet és tanítást is írt, amelyek közül néhányat még életében kiadtak. Levelezett a **breszláv haszidokkal** szerte **Ukrajnában**, és évente többször meglátogatta őket. **Reb Noson** volt felelős azért is, hogy az **ukrajnai Uman**, a város, ahol **Rebbe Nachman** nyugszik, a **haszidut egyik központjává** vált. **1811-ben** megszervezte az **első éves Ros Hásána kibucot (imagyűlést)** a **sírnál**, és **1844-ben** bekövetkezett haláláig vezette ezt a **zarándoklatot**. **1830** körül pénzt gyűjtött egy **zsinagóga** építésére **Umanban**, hogy az egyre nagyobb létszámú **Ros Hásáná-zarándoklatnak** helyet adjon, és számos imát komponált, amelyeket követői **Nachman** sírjánál mondtak el.

Már a **Rebbe Nachman** életében egyes haszid csoportok elleneztek a **Rebbe** által a **haszidizmus** terjesztése érdekében alkalmazott **újszerű megközelítést**. **Rebbe Nachman** halála után ez az ellenállás **Reb Noson** ellen irányult, aki nem volt hajlandó átvenni a vezetés köpenyét, és továbbra is úgy hirdette az elhunyt **rebbe** tanításait, mintha még mindig élne. **1834 végén**, miután **Umanban** megnyílt a **breszláv zsinagóga**, **Moshe Zvi szavrani rabbi (a szavrani rebbe)** lejárató kampányt indított **Reb Noson** és a **breszláv haszidok** ellen. Az **ellenzők feljelentették Reb Nosont** az **orosz hatóságoknál**, azt állítva, hogy ő egy **hamis próféta**, akinek a **tevékenysége ellentétes a cár érdekeivel**. **Reb Nosont letartóztatták, hazaárulással vádolták, Nemirovba (szülővárosába)** száműzték, és **házi őrizetbe helyezték**.

Egy héttel Ros Hásána előtt Reb Noson kapott egy **utazási engedélyt**, és titokban elutazott **Umanba**. Lebukott azonban, jelentették a hatóságoknak, és a **Ros Hásána előtti éjszakán letartóztatták**. Az **Umanban élő asszimilált zsidók**, akik **barátságban voltak Rebbe Náchmánnal**, közbeléptek **Reb Noson** érdekében, és **engedélyezték neki**, hogy az **ünnep idejére Umanban** maradjon. A **Savraner Rebbe** hirtelen halála **1838-ban** lehűtötte híveinek **breszlovelles lelkeseését**. **Reb Noson** végül még abban az évben **visszatérhetett Breslov** városába.

Reb Noson nem sokkal a **szombat kezdete előtt, 1844. december 20-án, pénteken** halt meg. Egy szájhagyomány szerint azon a **szombat reggelen** gyermekkori barátja, **Reb Naftali**, aki akkoriban **Umanban** élt, azt mondta társainak, hogy biztos benne, hogy **Reb Noson** előző este meghalt. Amikor megkérdezték tőle, honnan ilyen biztos ebben, így magyarázta: „**Volt egy álmom, amelyben Reb Nosont láttam gyorsan futni. Azt mondtam: „Reb Noson! Hová futsz?” „Én?” - mondta. 'Egyenesen a Rebbe felé!**”

Reb Noson Breslovban van eltemetve a Bug folyóra néző régi zsidó temetőben.

Következő számunkban egy újabb rabbi munkásságát mutatjuk be.

RECEPT-TÁR

Fahéjas-törökmogyorós szilvamousse nutellával

Hozzávalók: 10 főre

A szilvamoussehoz:

- 450 g fagyasztott szilva
- 100 ml hideg víz
- 1 tk őrölt fahéj
- 1 csipet őrölt csillagánizs
- 1 csipet őrölt szegfűszeg
- 10 g agar-agar
- ½ db citrom leve
- 1 db tojásfehérje
- 35 g kristálycukor

- 150 g hideg habtejszín
- #### A mogyorós alaphoz:

- 50 g zabkeksz
- 50 g török mogyoró
- 40 g olvasztott vaj
- 1 csipet só

A tálaláshoz:

- 150 g NUTELLA®
- 15 g török mogyoró

Elkészítés:

A mousse-hoz a szilvát egy gyorsforralóba rakjuk 50 ml vízzel és a fűszerekkel együtt, és közepesen kicsit magasabb lángon elkezdjük főzni. Közben a agar-agar beáztatjuk a maradék vízbe és félrerakjuk, hogy megszívja magát. Ha szétfőttek a szilvaszemek (**10-15 perc után**), belekeverjük a citrom levét, és egy botmixer segítségével alaposan leturmixoljuk és szoba-hőmérsékletűre hűtjük. A tojásfehérjét és a cukrot összekeverjük egy keverőtálban, majd vízgőz fölött kevergetve 60 fokig melegítjük. Ezután levesszük a vízgőzről a tálat és egy gépi habverővel magas fordulaton habbá verjük. Ezután habbá verjük a hideg tejszínt is. A beáztatott agar-agar-t mikróban 3-5 másodperc alatt felmelegítjük, majd jöhet a mousse összeállítása: a szilvapüréből kimérünk 280 g-ot, a többit félretesszük a tálaláshoz. A pürébe keverjük a felolvasztott zselatint, majd óvatosan beleforgatjuk a tojásfehérjehabot és a tejszínhabot is.

Szilikonformába töltjük és fagyasztóba tesszük, amíg elkészítjük a török mogyorós alapot. Ehhez a mogyorót száraz serpenyőben megpirítjuk, majd a zabkeksszel és a sóval együttes aprítóban összetörjük, és belekeverjük az olvasztott vajat. A zabkekszes keveréket két zsírpapír között vékonyan kinyújtjuk, és egy akkora szaggatóval, ami pont befér a szilikonformákba, köröket szaggatunk belőle, majd berakjuk a fagyasztóba. Mikor a formákban megfagyott a mousse, egy picit átmelegítjük a tetejét, majd rárakjuk a kekszes korongokat, és visszatesszük még 15 percre a fagyasztóba. Ezután a formákból kifordítjuk a mousse-okat és hűtőben hagyjuk felengedni. Tálalásnál a tányérra teszünk egy mousse-t, köré nyomunk díszítésképpen a félretett szilvakrémből, és a mousse mélyedésébe töltünk 15 g nutellát. Felezett pirított mogyoróval és a maradék összemorzolt kekszes alappal koronázzuk meg a desszertet.

Forrás: (streetkithen)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

REJTVÉNY, AGYTORNA (SÁBESZ UTÁNRA)

						A POÉN 1. RÉSZE	KEZ- DETTŐL FOGVA	RAKTÁ- ROZÁS	A PIN- CÉREK EGYIKE	NEWTON, RÖVIDEN	EME EGYLET TAGJAI	M	A LÁ- BAHOZ					
						TESLA, RÖVIDEN SZEMMEL ÉRZÉKEL				LEVEGŐ, RÉGIESEN TÁSKÁS (SZEM)			E					
K	A POÉN 2. RÉSZE	VÁGYA- KOZIK	A FOGAI KÖZT ÓRÓL	LECSN- DESEDIK A VIHAR	INGBEN VANI	KETTÉ- VÁGÓ HIRADÓ VÉGEI				TEJIVÓ KÖZPEI MALOMKŐ SZÉLEI								
VASTAG SZÁLFA							KÁRTYA- LAP GABONA- NÖVÉNY				TEJIVÓ KÖZPEI MALOMKŐ SZÉLEI							
ÉKKÓ ANYAGA LEHET					HATVAN- PERCES TÁGAS HELYISÉG													
TETTLEG BÁN- TALMAZ						NÉMÁN AKARI BIZTAT, BUJTÓGÁT		ARRÉBB FIGYEL- MEZTET										
A BŐR ÉS A KÁLIUM VEGYJELE			TALÁL AKA- RATOS			HORDÓ- KÉSZÍTŐ IPAROS TŰZEL												ERDŐ BO- RÍTÓTTA (TERÜLET)
TAKAR, BORÍT				FÉRFINÉV NYŰSZÍTÓ (KUTYA)						PÁNT, ABRONCS ÉLŐS- KÓDÓ								
A TÖBBI- HEZ SOROLÓ							CSŰCS- PONT RÁGÓS A HÚS				FÉLIG LÁGYI TÁLAT URÍT							
FŐLŐS- LEGEŠ DÍSZÍTÉS							RÓMAI 1-ES MELLÉM SZÓLÍT	HAJLÉK ESZMÉ- LETÉT VESZTI										
HORDOZ- HATÓ TÁBLAKÉP					EGYENES VONALÚ RŐSZKE HATÁRAI													GONDOT NÓVEL
A MŰLT IDŐ EGYIK JELE		ZOKOG UTÓTAG- -FAJTA				MELÓDIA ROCK AND ... TÁNC												TISZTELT, RÖVIDEN 24 ÓRA
SVÉD ÉS FRANCIA AUTÓK JELZÉSE			OLASZ NŐI NÉV KASZÁLÓ							MŰVÉ- SZETI ÁG ELNÖK(I), RÖVIDEN								
NULLA JELFOGÓ BEREN- DEZÉS					KOHÓ- BELSŐI RÉSZBEN BÉEPÍT			KIRÁLYI UTASÍTÁS ATOM- MAGI										
				RAB A TANULÓ VEZETŐ JELE														KIEJTETT BETŰ
RÖNTGEN, RÖVIDEN	R																	?! VÍZBEN ÁLLT

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!
TALMUD TORA Alapítvány számlaszáma: 11705008-20413002-0000000

IMÁIDŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2023. Dec. 22. – 2023. Dec. 29.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
22. péntek	07:00	16:00
23. szombat	8:00	16:00
24. vasárnap	8:00	16:00
25. hétfő	8:00	16:00
26. kedd	8:00	16:00
27. szerda	7:00	16:00
28. csütörtök	7:00	16:00
29. péntek	7:00	16:00

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
22. péntek	15:37	23. szombat	16:49
29. péntek	15:42	23. szombat	16:54

POÉN SAROK

Móricka hatalmas „c” betűket rajzol kishúgára, mikor bejön az anyukája.
- Hát te mit csinálsz Móricka a kishúgoddal?
- Én semmit csak becézem!

Szadduceusok (cedukim, cádokiták)

A farizeusok ellenlábasai a Második Templom idejében, főleg a papi rend és a tehetős osztályok köréből kerültek ki.

A héten tartott Jahrzeit-ot Mester György alelnök úr apai nagymamája után. A reggeli imádkozás után tikunt adott az elhunyt tiszteletére.

Újra tombol Magyarországon is a koronavírus legújabb mutációja. Aki betegnek érzi magát maradjon otthon igyon sok folyadékot, szellőztessen gyakrabban. Tünetek: (láz, orrfolyás, köhögés, torokfájás, ízületi fájdalom, szaglás és ízérzék romlás) Beltérben javasoljuk a maszk használatát, gyakran mossunk kezet, arcunkhoz ne nyúljunk. Tartsuk be az alapvető higiénéit.

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kiléni tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt december 27.-én, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084
Nagy Fuvaros utca 4.
Tel: 334 27 31

Email: nagyfuvaros@gmail.com
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>

Felelős kiadó: Streit Sándor
Szerkesztő: Streit Gábor